

Analyzing the Role of Institutional Trust and Psychological Capital in Enhancing Charitable Participation in Iran: A Structural Equation Modeling Approach

Mostafa Kazemi Najafabadi¹Ahmadali Rezaei²

1. Associate Professor, Department of Economics, Faculty of Social Sciences, Research Institute of Hawzah and University, Qom, Iran (Corresponding Author).

mostafakazemi@rihu.ac.ir

2. PhD Candidate, Institute of Higher Education for Islamic and Human Sciences, Al-Mustafa International University, Qom, Iran.

rezai.ahmadali66@gmail.com

Received: 2025/10/11; Accepted 2026/02/14

Extended Abstract

Introduction and Objectives: Charitable participation constitutes one of the most significant manifestations of civic engagement and prosocial behavior in contemporary societies. Beyond its immediate role in alleviating poverty and social deprivation, charitable activity contributes to strengthening social cohesion, enhancing collective responsibility, and compensating for institutional and fiscal limitations of the state. In developing and middle-income countries, where public welfare systems often face structural constraints, charitable organizations and voluntary participation play a particularly critical role. Iran represents a notable case in this regard, as charitable behavior is deeply rooted in cultural, religious, and historical traditions, while at the same time operating within a complex

Authors retain the copyright. Submitted for possible open access publication under the terms and conditions of the Creative Commons Attribution (CC BY) License (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>).

institutional and socioeconomic environment. Despite the prevalence of philanthropic norms, recent years have witnessed growing challenges in sustaining and expanding charitable participation in Iran. Economic uncertainty, declining institutional trust, and increasing social pressures have raised concerns about the long-term vitality of voluntary and charitable engagement. Existing research suggests that charitable participation cannot be sufficiently explained by economic variables alone. Instead, it emerges from an interaction between institutional conditions and individual psychological resources. Institutional trust, defined as citizens' confidence in the integrity and effectiveness of governmental, religious, and civil institutions, plays a crucial role in shaping collective action. Likewise, psychological capital—comprising hope, optimism, resilience, and self-efficacy—represents a key internal resource that enables individuals to engage in prosocial behavior under uncertain conditions. While previous studies have examined these factors separately, empirical research that simultaneously investigates their direct and indirect effects within a unified analytical framework remains limited in the Iranian context. Accordingly, the present study aims to analyze the role of institutional trust in enhancing charitable participation, with particular emphasis on the mediating role of psychological capital. By employing a structural equation modeling approach, this research seeks to provide a comprehensive explanation of the psycho-social mechanisms that facilitate charitable engagement at the national level.

Methodology: This study adopts a quantitative, cross-sectional research design based on structural equation modeling. The statistical population consists of all individuals aged 18 years and above residing in urban and rural areas of Iran during the first half of 2025. To ensure representativeness and capture demographic and socioeconomic diversity, a multistage stratified sampling method was employed. Stratification was conducted according to geographic region, gender, place of residence, and socioeconomic status, followed by random sampling within each stratum. A total of 500 valid questionnaires were collected from individuals who reported experience with or familiarity with charitable activities, including donations, volunteering, or engagement with charitable organizations. Data were gathered using a structured questionnaire composed of three standardized scales. Institutional trust was measured using a six-item scale assessing trust in governmental, religious, and civil institutions. Psychological capital was measured through a twelve-item scale capturing four dimensions: hope, optimism, resilience, and self-efficacy. Charitable

participation was assessed using an eight-item scale reflecting both formal and informal forms of involvement. All items were measured on a five-point Likert scale. Content validity was confirmed through expert review, and a pilot study was conducted to ensure clarity and reliability. Data analysis was performed using Partial Least Squares Structural Equation Modeling (PLS-SEM) with SmartPLS software. This method was selected due to its suitability for complex causal models and its robustness under non-normal data conditions. The analysis proceeded by first evaluating the measurement model and subsequently testing the structural model, including direct and indirect effects, using bootstrapping with 5,000 resamples.

Results: The evaluation of the measurement model demonstrated satisfactory reliability and validity for all constructs. Composite reliability values ranged from 0.82 to 0.91, indicating strong internal consistency. Convergent validity was confirmed, as the average variance extracted (AVE) for all latent variables exceeded the threshold of 0.50, and all factor loadings were statistically significant and greater than 0.60. Structural model results revealed that institutional trust exerted a positive and statistically significant direct effect on charitable participation (path coefficient = 0.41, $t = 7.12$, $p < 0.001$). This finding indicates that individuals who exhibit higher levels of trust in formal institutions are more likely to engage in charitable activities. Psychological capital also showed a positive and significant direct effect on charitable participation (path coefficient = 0.36, $t = 6.45$, $p < 0.001$), suggesting that stronger psychological resources enhance individuals' propensity toward prosocial engagement. In addition, institutional trust had a significant positive effect on psychological capital (path coefficient = 0.38, $t = 6.02$, $p = 0.001$), indicating that a trustworthy institutional environment contributes to the development of positive psychological capacities. Mediation analysis confirmed that psychological capital partially mediates the relationship between institutional trust and charitable participation. The indirect effect of institutional trust through psychological capital was statistically significant (indirect effect = 0.11, $p < 0.001$). The total effect of institutional trust on charitable participation, combining direct and indirect paths, was estimated at 0.52. Regarding explanatory power, the model accounted for 47 percent of the variance in charitable participation ($R^2 = 0.47$) and 29 percent of the variance in psychological capital ($R^2 = 0.29$). The global goodness-of-fit index was calculated at 0.52, indicating acceptable overall model fit and structural robustness.

Discussion and Conclusion: The findings of this study highlight the central role of institutional trust and psychological capital in shaping charitable participation in Iran. The positive effect of institutional trust underscores the importance of credible, transparent, and responsive institutions in fostering civic engagement. When individuals perceive institutions as trustworthy, they are more inclined to believe that their charitable efforts will be meaningful and effective. The significant role of psychological capital further demonstrates that internal psychological resources are crucial in translating institutional conditions into actual behavior. The mediating role of psychological capital suggests that institutional trust not only influences charitable participation directly, but also operates by enhancing individuals' optimism, resilience, and sense of efficacy. From a policy perspective, these findings imply that strategies aimed at strengthening charitable participation should adopt a dual approach. Enhancing institutional transparency and accountability can increase public trust, while social and educational programs designed to build psychological capital can further amplify prosocial behavior. In conclusion, charitable participation in Iran emerges as the product of intertwined institutional and psychological mechanisms. By addressing both dimensions simultaneously, policymakers and civil society actors can create more sustainable and inclusive pathways for the expansion of charitable and prosocial activities across society.

Acknowledgments: The authors would like to express their sincere gratitude to the editorial board and the esteemed reviewers of the Journal of Economic Studies with an Islamic Approach for their valuable insights and scholarly guidance, which significantly contributed to the improvement of this article.

Conflict of Interest: The authors declare that there is no conflict of interest of a scientific, financial, or organizational nature in relation to the preparation and publication of this article.

Keywords: Institutional Trust, Psychological Capital, Charitable Participation, Iran, Structural Equation Modeling.

JEL Classification: D64, Z13, D91, C39.

Cite this article: Kazemi Najafabadi, Mostafa, and Rezaei, Ahmadali (2026). Analyzing the Role of Institutional Trust and Psychological Capital in Enhancing Charitable Participation in Iran: A Structural Equation Modeling Approach. *Journal of Economic Essays; an Islamic Approach*, 24(50): 47-82.

تحلیل نقش اعتماد نهادی و سرمایه روان شناختی در تقویت مشارکت‌های خیریه‌ای در ایران؛ رهیافت معادلات ساختاری

مصطفی کاظمی نجف‌آبادی^۱ ، احمدعلی رضایی^۲

۱. دانشیار، گروه اقتصاد پژوهشکده علوم اجتماعی پژوهشگاه حوزه و دانشگاه قم. ایران (نویسنده مسئول).

mostafakazemi@rihu.ac.ir

۲. دکتری اقتصاد اسلامی، پژوهشگر همکار گروه علمی اقتصاد، پژوهشکده علوم انسانی، پژوهشگاه المصطفی، دانشگاه بین‌المللی المصطفی، قم، ایران.

rezai.ahmadali66@gmail.com

تاریخ دریافت: ۱۴۰۴/۰۷/۱۹؛ تاریخ پذیرش: ۱۴۰۴/۱۱/۲۵

چکیده گسترده

مقدمه و اهداف: مشارکت خیریه یکی از مهم‌ترین جلوه‌های کنش‌گری مدنی و رفتارهای نوع‌دوستانه در جوامع معاصر به شمار می‌رود. این نوع مشارکت، فراتر از نقش فوری خود در کاهش فقر و محرومیت‌های اجتماعی، به تقویت انسجام اجتماعی، ارتقای مسئولیت‌پذیری جمعی و جبران محدودیت‌های نهادی و مالی دولت کمک می‌کند. در کشورهای در حال توسعه و با درآمد متوسط، که نظام‌های رفاه عمومی اغلب با محدودیت‌های ساختاری مواجه‌اند، سازمان‌های خیریه و مشارکت داوطلبانه نقشی به‌ویژه حیاتی ایفا می‌کنند. ایران از این منظر نمونه‌ای قابل توجه است؛ زیرا رفتارهای

خیریه ریشه‌ای عمیق در سنت‌های فرهنگی، مذهبی و تاریخی آن دارد، در عین حال که در چهارچوبی نهادی و اجتماعی-اقتصادی پیچیده عمل می‌کند.

با وجود رواج هنجارهای خیرخواهانه، سال‌های اخیر با چالش‌های فزاینده‌ای در تداوم و گسترش مشارکت خیریه در ایران همراه بوده است. نااطمینانی اقتصادی، کاهش اعتماد نهادی و افزایش فشارهای اجتماعی، نگرانی‌هایی را درباره پایداری بلندمدت مشارکت داوطلبانه و خیریه ایجاد کرده است. پژوهش‌های موجود نشان می‌دهد که مشارکت خیریه را نمی‌توان صرفاً با متغیرهای اقتصادی تبیین کرد، بلکه این پدیده حاصل برهم‌کنش شرایط نهادی و منابع روان‌شناختی فردی است. اعتماد نهادی، که به عنوان اعتماد شهروندان به سلامت، کارآمدی و اثربخشی نهادهای دولتی، مذهبی و مدنی تعریف می‌شود، نقشی اساسی در شکل‌دهی کنش جمعی دارد. به‌طور مشابه، سرمایه روان‌شناختی - شامل امید، خوشبینی، تاب‌آوری و خودکارآمدی- منبعی درونی و کلیدی است که افراد را قادر می‌کند در شرایط عدم قطعیت به رفتارهای نوع‌دوستانه روی آورند.

در حالی که مطالعات پیشین هر یک از این عوامل را به‌طور جداگانه بررسی کرده‌اند، پژوهش‌های تجربی که به صورت هم‌زمان اثرات مستقیم و غیرمستقیم آنها را در قالب یک چهارچوب تحلیلی یکپارچه بررسی کنند، در بستر ایران محدود است. براساس این، پژوهش حاضر با هدف تحلیل نقش اعتماد نهادی در تقویت مشارکت خیریه، با تأکید ویژه بر نقش میانجی سرمایه روان‌شناختی انجام شده است. این تحقیق با بهره‌گیری از رویکرد مدل‌سازی معادلات ساختاری، می‌کوشد تبیینی جامع از سازوکارهای روانی-اجتماعی تسهیل‌کننده کنش‌گری خیریه در سطح ملی ارائه دهد.

روش: پژوهش حاضر از نظر روش‌شناختی یک مطالعه کمی و مقطعی مبتنی بر مدل‌سازی معادلات ساختاری است. جامعه آماری شامل تمامی افراد ۱۸ سال و بالاتر ساکن مناطق شهری و روستایی ایران در نیمه نخست سال ۲۰۲۵ است. به منظور تضمین نمایندگی مناسب و پوشش تنوع جمعیتی و اجتماعی-اقتصادی، از روش نمونه‌گیری طبقه‌ای چندمرحله‌ای استفاده شد. طبقه‌بندی نمونه براساس منطقه جغرافیایی، جنسیت، محل سکونت و وضعیت اجتماعی-اقتصادی انجام گرفت و سپس در هر طبقه، نمونه‌ها به صورت تصادفی انتخاب شدند.

در مجموع، ۵۰۰ پرسش‌نامه معتبر از افرادی گردآوری شد که تجربه یا آشنایی با فعالیت‌های خیریه، از جمله کمک مالی، داوطلبی یا تعامل با سازمان‌های خیریه داشتند. ابزار گردآوری داده‌ها

نوع مقاله: پژوهشی

یک پرسش‌نامه ساختاریافته شامل سه مقیاس استاندارد بود. اعتماد نهادی با استفاده از یک مقیاس شش‌گویه‌ای برای سنجش اعتماد به نهادهای دولتی، مذهبی و مدنی اندازه‌گیری شد. سرمایه روان‌شناختی از طریق یک مقیاس دوازده‌گویه‌ای شامل چهار بعد امید، خوشبینی، تاب‌آوری و خودکارآمدی سنجش شد. مشارکت خیریه نیز با یک مقیاس هشت‌گویه‌ای اندازه‌گیری شد که اشکال رسمی و غیررسمی مشارکت را دربرمی‌گرفت.

تمامی گویه‌ها براساس مقیاس پنج‌درجه‌ای لیکرت تنظیم شدند. روایی محتوایی ابزار از طریق نظر خبرگان تأیید شد و یک مطالعه مقدماتی برای اطمینان از شفافیت و پایایی پرسش‌نامه انجام گرفت. تحلیل داده‌ها با استفاده از روش مدل‌سازی معادلات ساختاری مبتنی بر حداقل مربعات جزئی و نرم‌افزار اسمارت پی‌ال‌اس انجام شد. این روش به دلیل تناسب با مدل‌های علی پیچیده و مقاومت در برابر توزیع‌های غیرنرمال داده‌ها انتخاب شد. تحلیل در دو مرحله صورت گرفت: ابتدا ارزیابی مدل اندازه‌گیری و سپس آزمون مدل ساختاری شامل اثرات مستقیم و غیرمستقیم، با استفاده از روش بوت‌استرپینگ و ۵ هزار بازنمونه‌گیری.

نتایج: ارزیابی مدل اندازه‌گیری نشان داد که تمامی سازه‌ها از پایایی و روایی قابل‌قبول برخوردارند. مقادیر پایایی ترکیبی در بازه ۰/۸۲ تا ۰/۹۱ قرار داشت که بیانگر انسجام درونی مناسب شاخص‌هاست. روایی همگرا نیز تأیید شد؛ به‌طوری‌که میانگین واریانس استخراج‌شده برای تمامی متغیرهای پنهان بیش از ۰/۵۰ بود و تمامی بارهای عاملی معنادار و بزرگ‌تر از ۰/۶۰ به دست آمد.

نتایج مدل ساختاری نشان داد که اعتماد نهادی اثر مستقیم، مثبت و معناداری بر مشارکت خیریه دارد (ضریب مسیر = ۰/۴۱، آماره تی = ۷/۱۲، سطح معناداری کمتر از ۰/۰۰۱). این نتیجه بیانگر آن است که افرادی که از اعتماد بیشتری به نهادهای رسمی برخوردارند، احتمال بیشتری برای مشارکت در فعالیت‌های خیریه دارند. همچنین، سرمایه روان‌شناختی اثر مستقیم و معنادار مثبتی بر مشارکت خیریه نشان داد (ضریب مسیر = ۰/۳۶، آماره تی = ۶/۴۵، سطح معناداری کمتر از ۰/۰۰۱)، که حاکی از نقش تقویت‌کننده منابع روان‌شناختی در گرایش به رفتارهای نوع‌دوستانه است.

افزون‌براین، اعتماد نهادی اثر مثبت و معناداری بر سرمایه روان‌شناختی داشت (ضریب مسیر = ۰/۳۸، آماره تی = ۶/۰۲، سطح معناداری = ۰/۰۰۱) که نشان می‌دهد محیط نهادی قابل‌اعتماد به تقویت ظرفیت‌های روان‌شناختی افراد کمک می‌کند. تحلیل اثرات میانجی تأیید کرد که سرمایه روان‌شناختی

به‌طور جزئی رابطه بین اعتماد نهادی و مشارکت خیریه را میانجی‌گری می‌کند. اثر غیرمستقیم اعتماد نهادی از طریق سرمایه روان‌شناختی معنادار بود (اثر غیرمستقیم $= ۰/۱۱$ ، سطح معناداری کمتر از $۰/۰۰۱$). اثر کل اعتماد نهادی بر مشارکت خیریه، با در نظر گرفتن مسیرهای مستقیم و غیرمستقیم، برابر با $۰/۵۲$ برآورد شد. از نظر توان تبیینی، مدل توانست ۴۷ درصد از واریانس مشارکت خیریه و ۲۹ درصد از واریانس سرمایه روان‌شناختی را توضیح دهد. شاخص برازش کلی مدل برابر با $۰/۵۲$ محاسبه شد که نشان‌دهنده برازش قابل‌قبول و استحکام ساختاری مدل است.

بحث و نتیجه‌گیری: یافته‌های این پژوهش نقش محوری اعتماد نهادی و سرمایه روان‌شناختی را در شکل‌دهی مشارکت خیریه در ایران برجسته می‌کند. اثر مثبت اعتماد نهادی بیانگر اهمیت نهادهای معتبر، شفاف و پاسخ‌گو در تقویت کنش‌گری مدنی است. هنگامی که افراد نهادها را قابل‌اعتماد تلقی می‌کنند، باور بیشتری به معنادار و اثربخش بودن مشارکت خیریه خود پیدا می‌کنند. نقش معنادار سرمایه روان‌شناختی نیز نشان می‌دهد که منابع درونی فردی، حلقه واسط مهمی در تبدیل شرایط نهادی به رفتارهای واقعی اجتماعی هستند.

نقش میانجی سرمایه روان‌شناختی حاکی از آن است که اعتماد نهادی نه تنها به‌صورت مستقیم، بلکه از طریق تقویت امید، تاب‌آوری و احساس خودکارآمدی افراد، مشارکت خیریه را افزایش می‌دهد. از منظر سیاست‌گذاری، این نتایج بر ضرورت اتخاذ رویکردی دوگانه تأکید دارد: از یک سو ارتقای شفافیت و پاسخ‌گویی نهادی برای افزایش اعتماد عمومی، و از سوی دیگر طراحی برنامه‌های اجتماعی و آموزشی برای تقویت سرمایه روان‌شناختی شهروندان. در مجموع، مشارکت خیریه در ایران حاصل برهم‌کنش سازوکارهای نهادی و روان‌شناختی است. توجه هم‌زمان به این دو بعد می‌تواند مسیرهای پایدارتر و فراگیرتری را برای توسعه فعالیت‌های خیریه و نوع‌دوستانه در سطح جامعه فراهم کند.

تقدیر و تشکر: نگارندگان مقاله مراتب سپاس خود را از هیئت‌تحریریه و داوران محترم نشریه جستارهای اقتصادی با رویکرد اسلامی که با دقت نظر و ارشادات علمی خویش زمینه ارتقای کیفیت این مقاله را فراهم کردند، ابراز می‌دارند.

تعارض منافع: نگارندگان اعلام می‌کنند که در ارتباط با تدوین و انتشار این مقاله هیچ‌گونه تعارض منافع علمی، مالی یا سازمانی وجود ندارد.

نوع مقاله: پژوهشی

واژگان کلیدی: اعتماد نهادی، سرمایه روان‌شناختی، مشارکت‌های خیریه‌ای، ایران، معادلات ساختاری.
طبقه‌بندی JEL: D64, Z13, D91, C39.

استناد: کاظمی نجف‌آبادی، مصطفی، و رضایی، احمدعلی (۱۴۰۵). تحلیل نقش اعتماد نهادی و سرمایه روان‌شناختی در تقویت مشارکت‌های خیریه‌ای در ایران؛ رهیافت معادلات ساختاری. مجله جستارهای اقتصادی با رویکرد اسلامی ۲۴(۵۰): ۴۷-۸۲.

۱. مقدمه

مشارکت‌های خیریه‌ای به‌عنوان یکی از ابعاد مهم اقتصاد بخش سوم، نقشی بسزا در تقویت همبستگی اجتماعی، کاهش نابرابری‌ها و توسعه پایدار ایفا می‌کنند (نیومن و همکاران،^۱ ۲۰۲۵؛ عشایری و همکاران، ۱۴۰۲). در جوامع معاصر که نهادهای دولتی به‌تنهایی قادر به پاسخگویی به تمام نیازهای اجتماعی نیستند، اعتماد نهادی به‌عنوان یک پیوند بنیادی میان شهروندان و سازمان‌های خیریه، نقش کلیدی در جلب مشارکت عمومی ایفا می‌کند (یگر و فن‌فاخت،^۲ ۲۰۲۲؛ ناصری، ۱۳۹۶). کاهش اعتماد به نهادها می‌تواند موجب کاهش مشارکت‌های خیریه‌ای و از بین رفتن سرمایه اجتماعی شود، بنابراین شناخت عوامل مؤثر بر افزایش این اعتماد از اهمیت بالایی برخوردار است (کاپارو و همکاران،^۳ ۲۰۲۰؛ پایانی‌فر و همکاران، ۱۴۰۱).

در کنار این، سرمایه روان‌شناختی که شامل ویژگی‌های فردی مانند امید، تاب‌آوری و خوش‌بینی است، به‌عنوان منبع درونی تقویت انگیزه و مشارکت در فعالیت‌های داوطلبانه شناخته شده است (چپمن و همکاران،^۴ ۲۰۲۱؛ خوشرو رودبارکی و همکاران، ۱۴۰۲). باوجود این، بسیاری از پژوهش‌ها به‌طور جداگانه به اعتماد نهادی یا سرمایه روان‌شناختی پرداخته‌اند و کمتر تحقیق جامعی وجود دارد که هر دو عامل را به‌طور هم‌زمان در زمینه مشارکت‌های خیریه‌ای در ایران بررسی کند. همچنین، با توجه به ویژگی‌های فرهنگی، اجتماعی و نهادی خاص کشور ما، تعمیم نتایج مطالعات بین‌المللی بدون توجه به بستر بومی می‌تواند تحلیل ناقص و غیرکاربردی به همراه داشته باشد. پژوهش حاضر در راستای پر کردن این خلأ، به بررسی تأثیر ترکیبی اعتماد نهادی و سرمایه روان‌شناختی بر مشارکت‌های خیریه‌ای در ایران می‌پردازد و با توجه به شرایط خاص کشور، نتایج کاربردی و راهبردی ارائه می‌دهد.

با توجه به اهمیت موضوع و چالش‌های فعلی نهادهای خیریه در کشور، این مطالعه می‌تواند با هدف تحلیل نقش اعتماد نهادی و سرمایه روان‌شناختی در تقویت مشارکت‌های خیریه‌ای در ایران، به درک بهتر عوامل مؤثر بر مشارکت مردم کمک و راهکارهای عملی برای تقویت این مشارکت‌ها ارائه کند.

-
1. Newman, T., Avey, J. B., & Youssef-Morgan, C. M.
 2. Jaeger, B., & van Vugt, M.
 3. Capraro, V., Smyth, C., Mylona, K., & Niblo, G. A
 4. Chapman, C. M., Hornsey, M. J., & Gillespie, N

ساختار مقاله به این صورت است که ابتدا مبانی نظری و مفاهیم کلیدی مطرح شده، سپس روش تحقیق و جامعه آماری معرفی می‌شوند. پس از آن نتایج تحلیل داده‌ها ارائه و در پایان بحث و پیشنهادهای پژوهشی ارائه خواهد شد.

۲. مبانی نظری و پیشینه پژوهش

۲-۱. نقش اعتماد نهادی در تقویت مشارکت‌های خیریه‌ای

اعتماد نهادی یکی از عناصر کلیدی در نظریه‌های سرمایه اجتماعی و عملکرد سازمانی است که به سطح باور و اطمینان افراد نسبت به نهادها، سازمان‌ها و ساختارهای رسمی اشاره دارد. این نوع اعتماد فراتر از روابط فردی است و بر پایه تجربیات، قواعد، قوانین و هنجارهای نهادی شکل می‌گیرد (سارجنت و لی،^۱ ۲۰۰۴). اعتماد نهادی به معنای باور به صلاحیت، شفافیت، عدالت و پاسخ‌گویی نهادها و سازمان‌های اجتماعی است که موجب کاهش عدم قطعیت و افزایش همکاری میان اعضای جامعه می‌شود (آل‌هیداری و همکاران،^۲ ۲۰۱۸). این اعتماد، بستری ایجاد می‌کند که افراد می‌توانند با اطمینان بیشتری به نهادهای خیریه به‌عنوان واسطه‌هایی برای فعالیت‌های خیرخواهانه تکیه کنند و مشارکت خود را در این حوزه افزایش دهند.

مشارکت‌های خیریه‌ای نیز به‌عنوان شکل خاصی از مشارکت‌های داوطلبانه و نوعی اقدام اجتماعی، به فعالیت‌هایی اطلاق می‌شود که با هدف حمایت از اقشار آسیب‌پذیر، ارتقای رفاه عمومی و پاسخ‌گویی به نیازهای اجتماعی انجام می‌گیرد (لوئو و همکاران،^۳ ۲۰۲۱). در این پژوهش، مشارکت خیریه‌ای شامل انواع کمک‌های مالی، زمانی، تخصصی و حمایتی است که افراد به صورت داوطلبانه و بدون انتظار دریافت منفعت مادی مستقیم، در چهارچوب نهادهای رسمی و غیررسمی انجام می‌دهند. این مشارکت‌ها نقش مهمی در پشتیبانی از سازمان‌های مردم‌نهاد و نهادهای خیریه دارند و توانمندسازی جامعه و کاهش نابرابری‌های اجتماعی را تسهیل می‌کنند.

1. Sargeant, A., & Lee, S.

2. Alhidari, I. S., Veludo-de-Oliveira, T. M., Yousafzai, S. Y., & Yani-de-Soriano, M

3. Luo, C.Y., Tsai, C.H., Chen, M.H., & Gao, J.L.

اعتماد نهادی با کاهش احساس ریسک و نااطمینانی نسبت به عملکرد نهادهای خیریه، انگیزه افراد را برای مشارکت در فعالیت‌های خیریه‌ای افزایش می‌دهد (هگر و هدربرگ،^۱ ۲۰۱۶). هنگامی که افراد به شفافیت، صداقت و پاسخ‌گویی نهادهای خیریه باور داشته باشند، میزان تمایل آنها به حمایت مالی و مشارکت فعالانه در برنامه‌های نهادهای یادشده افزایش می‌یابد (پایانی‌فر و همکاران، ۱۴۰۱). افزون‌براین، اعتماد نهادی موجب ایجاد حس تعلق و مسئولیت‌پذیری اجتماعی در افراد شده و این حس خود محرک مشارکت‌های مستمر و پایدار در فعالیت‌های خیریه‌ای می‌شود (پالرمو و همکاران،^۲ ۲۰۲۳). ازسوی دیگر، کاهش اعتماد نهادی می‌تواند به بی‌اعتمادی، ناامیدی و سرانجام، کاهش انگیزه مشارکت مردم در امور خیریه منجر شود که این موضوع اثرات منفی گسترده‌ای بر ظرفیت نهادهای بخش سوم خواهد داشت (بوداقی و همکاران، ۱۴۰۴).

اعتماد نهادی به‌عنوان یکی از عوامل بنیادین در تقویت مشارکت‌های خیریه‌ای، از طریق چند مکانیسم کلیدی بر رفتار مشارکتی افراد تأثیر می‌گذارد. این مکانیسم‌ها زمینه را برای ایجاد ارتباط مؤثر میان افراد و نهادهای خیریه فراهم کرده و موجب افزایش انگیزه و استمرار مشارکت می‌شوند.

- نخست، کاهش هزینه‌های اطلاعاتی و عدم قطعیت: اعتماد نهادی باعث می‌شود افراد بدون نیاز به صرف وقت و انرژی زیاد برای ارزیابی عملکرد نهادهای خیریه، با اطمینان بیشتری منابع مالی یا زمانی خود را اختصاص دهند. این کاهش هزینه‌های جستجو و ریسک، مشارکت در فعالیت‌های خیریه را تسهیل می‌کند (یلدیز،^۳ ۲۰۱۹؛ پایانی‌فر و همکاران، ۱۴۰۱).

- دوم، افزایش سرمایه اجتماعی و شبکه‌های همکاری: اعتماد نهادی به‌عنوان یک سرمایه اجتماعی، موجب تقویت روابط و تعاملات میان افراد و نهادها می‌شود. این شبکه‌های اجتماعی به گسترش مشارکت‌های جمعی، تبادل اطلاعات بهتر و افزایش هماهنگی در اقدامات خیریه منجر می‌شود که در نهایت کارایی و اثربخشی فعالیت‌های خیریه را ارتقا می‌دهد (لئونو و همکاران، ۲۰۲۱؛ کاپارو و همکاران، ۲۰۱۴).

- سوم، ارتقای شفافیت و پاسخ‌گویی نهادها: اعتماد نهادی از طریق تقویت شفافیت در عملکرد و پاسخ‌گویی نهادهای خیریه، به بازتولید اعتماد در میان جامعه کمک می‌کند. این فرایند موجب می‌شود

1. Hager, M. A., & Hedberg, E. C.

2. Palermo, S., Mancini, G., D'Agostino, E., & Gazzola, V.

3. Yildiz, H

افراد با اطمینان بیشتری به نهادها اعتماد کرده و مشارکت خود را تداوم بخشند (پالرمو و همکاران، ۲۰۲۳؛ بوداکی و همکاران، ۱۴۰۴).

- چهارم، تقویت حس تعلق و مسئولیت اجتماعی: وجود اعتماد نهادی، احساس تعلق افراد به جامعه و نهادهای خیریه را افزایش می‌دهد. این حس مسئولیت‌پذیری اجتماعی، افراد را به مشارکت‌های مستمر و فعال در امور خیریه ترغیب می‌کند (هگر و هدبرگ، ۲۰۱۶؛ امینی و همکاران، ۱۴۰۰).

- پنجم، ایجاد انگیزه برای مشارکت داوطلبانه و حمایت مالی: اعتماد نهادی به‌عنوان پشتوانه روانی، انگیزه درونی افراد را برای حمایت مالی و فعالیت داوطلبانه افزایش می‌دهد و به گسترش دامنه مشارکت‌های خیریه کمک می‌کند (یگر و فن‌فاخت، ۲۰۲۲^۱؛ مسلمی، ۱۳۹۷).

این مکانیسم‌ها نشان می‌دهند که اعتماد نهادی نه تنها به‌عنوان یک پیش‌شرط لازم، بلکه به‌عنوان محرکی فعال در توسعه مشارکت‌های خیریه‌ای عمل می‌کند و تقویت آن می‌تواند زمینه‌ساز پایداری و اثربخشی بیشتر نهادهای خیریه باشد.

۲-۲. نقش سرمایه روان‌شناختی در تقویت مشارکت‌های خیریه‌ای

سرمایه روان‌شناختی مجموعه‌ای از ویژگی‌های مثبت فردی است که شامل امید، تاب‌آوری، خوش‌بینی و خودکارآمدی می‌شود و نقش مؤثری در ارتقای رفتارهای مشارکتی و اجتماعی دارد. این سرمایه درونی به‌عنوان منبعی از انگیزه و توانمندی روانی، افراد را قادر می‌کند تا با اعتماد به نفس و تعهد بیشتر در فعالیت‌های خیریه‌ای مشارکت کنند (برمن و همکاران، ۲۰۱۸^۲؛ خوشرو رودبارکی و همکاران، ۱۴۰۲). نقش سرمایه روان‌شناختی در تقویت مشارکت‌های خیریه‌ای از طریق چند مکانیسم اصلی قابل بررسی است:

- نخست، افزایش انگیزه و امید به اثرگذاری: سرمایه روان‌شناختی موجب تقویت امید و باور به توانایی فرد برای ایجاد تغییر مثبت در جامعه می‌شود. این باور انگیزه افراد را برای مشارکت فعالانه در امور خیریه افزایش می‌دهد و باعث می‌شود که احساس کنند کمک‌های آنها اثرگذار و ارزشمند است.

- دوم، تاب‌آوری در مواجهه با موانع: سرمایه روان‌شناختی به افراد کمک می‌کند تا در مواجهه با

1. Jaeger, B., & van Vugt, M.

2. Berman, J. Z., Barasch, A., Levine, E. E., & Small, D. A

مشکلات و محدودیت‌های احتمالی در فرایند مشارکت‌های خیریه، پایداری و مقاومت بیشتری نشان دهند. این تاب‌آوری سبب می‌شود مشارکت‌های خیریه‌ای مستمرتر و پایدارتر باشد (یگر و فن‌فاخت، ۲۰۲۲؛ صنعت‌خواه و دادخواه‌فر، ۱۳۹۴).

- سوم، خودکارآمدی و اعتماد به توانمندی فردی: وجود خودکارآمدی، یعنی باور به توانایی انجام وظایف و مسئولیت‌های مرتبط با مشارکت‌های خیریه، انگیزه افراد را برای ورود به این فعالیت‌ها و انجام مؤثر آنها افزایش می‌دهد (کیرک‌برد و همکاران، ۲۰۲۴؛ امینی و همکاران، ۱۴۰۰).

- چهارم، خوش‌بینی نسبت به نتایج مشارکت: خوش‌بینی به‌عنوان یکی از ابعاد سرمایه روان‌شناختی، موجب می‌شود افراد انتظار نتایج مثبت از کمک‌های خود داشته باشند که این امر، انگیزه برای حمایت‌های مالی و زمانی را بالا می‌برد (تامیلینا و تامیلینا، ۲۰۱۸؛ پایانی‌فر و همکاران، ۱۴۰۱).

- پنجم، تقویت حس مسئولیت اجتماعی و رضایت فردی: سرمایه روان‌شناختی با افزایش حس مسئولیت اجتماعی و رضایت از خود، افراد را ترغیب می‌کند تا به‌صورت داوطلبانه در فعالیت‌های خیریه‌ای مشارکت کنند و این مشارکت را به‌عنوان بخشی از هویت اجتماعی خود بپذیرند (جبهه روان‌شناسی،^۱ ۲۰۲۰؛ سردارنیا و همکاران، ۱۴۰۰).

به‌طورکلی، سرمایه روان‌شناختی به‌عنوان یک منبع درونی انگیزشی و حمایتی، زمینه‌ساز مشارکت مؤثر، مستمر و رضایت‌بخش در حوزه فعالیت‌های خیریه‌ای است و تقویت آن می‌تواند به توسعه نهادهای خیریه و افزایش همبستگی اجتماعی کمک کند.

در مجموع، مبانی نظری حاضر نشان می‌دهد که اعتماد نهادی و سرمایه روان‌شناختی دو رکن اساسی و مکمل در تقویت مشارکت‌های خیریه‌ای هستند. اعتماد نهادی با کاهش عدم قطعیت و افزایش حس اطمینان به عملکرد نهادهای خیریه، زمینه‌ساز ایجاد و تداوم مشارکت‌های داوطلبانه است؛ درحالی‌که سرمایه روان‌شناختی با ارتقای انگیزه، تاب‌آوری و خودکارآمدی افراد، توانمندی‌های درونی لازم برای مشارکت مؤثر و پایدار را فراهم می‌آورد. بررسی تعامل و تأثیر هم‌افزای این دو متغیر در بستر فرهنگی و نهادی ایران، گامی مهم در جهت فهم دقیق‌تر عوامل مؤثر بر مشارکت‌های خیریه‌ای محسوب می‌شود. در ادامه، مرور پیشینه پژوهش‌های مرتبط داخلی و بین‌المللی، به تشریح بیشتر این موضوعات و جایگاه پژوهش حاضر می‌پردازد.

۲-۳. پیشینه پژوهش

مطالعه درباره اعتماد نهادی، سرمایه روان‌شناختی و مشارکت خیریه‌ای در ایران نیز طی دو دهه اخیر توجه پژوهشگران را به خود جلب کرده است. در نخستین تلاش‌ها، پژوهش ایمانی‌جاکرمی و فیروزآبادی (۱۳۸۵) با عنوان «سرمایه اجتماعی و توسعه اجتماعی-اقتصادی در کلان‌شهر تهران» با روش پیمایشی و تحلیل عاملی، نشان داد که اعتماد اجتماعی، به‌ویژه اعتماد نهادی، نقش مهمی در گسترش فعالیت‌های مشارکتی دارد و سرمایه اجتماعی را در سطح کلان تقویت می‌کند. در ادامه، نجاتی حسینی و قدسی (۱۳۹۲) در پژوهشی با عنوان «قرائت شهروندان ایوان از مفهوم سرمایه اجتماعی» به تحلیل کیفی ادراکات مردم درباره مشارکت و اعتماد پرداختند و نتیجه گرفتند که ضعف در عملکرد نهادهای دولتی، سرمایه اجتماعی مشارکتی را تضعیف کرده است. همچنین، در مطالعه‌ای مفهومی از شریفیان‌ثانی (۱۳۸۵) با تمرکز بر مفاهیم اعتماد نهادی، نهادهای خیریه و مشارکت داوطلبانه، یک چهارچوب نظری اولیه برای تحلیل مشارکت خیریه در بستر سرمایه اجتماعی در ایران ارائه شد.

در سال‌های بعد، مطالعاتی با رویکرد کمی نیز رشد یافت. صنعت‌خواه و دادخواه‌فر (۱۳۹۴) در پژوهشی با عنوان «نقش اعتماد، شبکه‌های اجتماعی و احساس شادمانی در دانشجویان» با جامعه آماری ۲۵۰ دانشجوی دانشگاه آزاد کرمان و استفاده از رگرسیون چندگانه، نشان دادند که سطح بالای اعتماد نهادی موجب افزایش گرایش به مشارکت در فعالیت‌های جمعی و امور داوطلبانه می‌شود. همچنین، مسلمی (۱۳۹۷) در مطالعه‌ای میدانی با موضوع «نقش اعتماد اجتماعی در مشارکت شهری زنان خوزستان» با استفاده از پرسش‌نامه استاندارد و تحلیل مسیر، به این نتیجه رسید که اعتماد اجتماعی و اعتماد نهادی به‌شکل مستقیم مشارکت زنان در امور خیریه و شهری را تسهیل می‌کند. ازسوی دیگر، امینی، جعفری‌نیا و عمادی (۱۴۰۰) در مطالعه‌ای با عنوان «اعتماد اجتماعی و گرایش به مشارکت داوطلبانه در هلال‌احمر اصفهان» با جامعه آماری ۳۷۲ نفر از اعضای داوطلب جمعیت هلال‌احمر و روش تحلیل همبستگی، نشان دادند که بین اعتماد به نهادهای عمومی و تمایل به شرکت در فعالیت‌های خیریه رابطه مثبت و معناداری وجود دارد.

هم‌زمان با این مطالعات، تمرکز بر سرمایه روان‌شناختی نیز افزایش یافت. خوشرو رودبارکی، قربان‌پور لقمجانی و بلند (۱۴۰۲) در پژوهشی با عنوان «رابطه سرمایه روان‌شناختی و توانمندی خانواده

با نقش میانجی معنای زندگی» با نمونه‌گیری از ۲۱۰ خانواده در استان گیلان و استفاده از مدل‌سازی معادلات ساختاری نشان دادند که مؤلفه‌های سرمایه روان‌شناختی مانند خوش‌بینی، تاب‌آوری و امید، به‌طور غیرمستقیم موجب افزایش تمایل به مشارکت اجتماعی و خانوادگی می‌شوند. پژوهش‌گروسی و شبستری (۱۳۹۰) نیز با تمرکز بر زنان سرپرست خانوار در کرمان، نشان داد که رابطه معناداری بین سلامت روان و مؤلفه‌های سرمایه اجتماعی (از جمله اعتماد نهادی و مشارکت رسمی) وجود دارد. ناصری (۱۳۹۶) نیز در مطالعه‌ای با عنوان «شبکه‌های اجتماعی، سرمایه فرهنگی و اعتماد اجتماعی» دریافت که تعاملات درون شبکه‌ای موجب ارتقای اعتماد نهادی و در نتیجه افزایش مشارکت اجتماعی در قالب امور خیریه می‌شود.

در سال‌های اخیر، تمرکز بر اعتماد نهادی در حوزه خیریه و نهادهای حمایتی بیشتر شده است. پایانی‌فر و همکاران (۱۴۰۱) در پژوهشی با عنوان «تعاملات نهادی و سرمایه اجتماعی در نهادهای خیریه و کمیته امداد» با استفاده از تحلیل رگرسیونی بر داده‌های کمیته امداد امام خمینی، نشان دادند که شفافیت، پاسخ‌گویی و کارآمدی این نهادها مستقیماً بر تقویت اعتماد و افزایش مشارکت مردمی اثر می‌گذارد. بوداقتی، عربی و رحیمی (۱۴۰۴) در پژوهشی با تمرکز بر شهرستان شوشتر و جامعه آماری ۴۰۰ نفر، با استفاده از روش تحلیل مسیر و مدل‌سازی معادلات ساختاری، نشان دادند که آنومی اجتماعی و ضعف در پاسخ‌گویی نهادها، از عوامل تضعیف اعتماد نهادی و در نتیجه کاهش تمایل به مشارکت خیریه‌ای هستند.

عشایری و همکاران (۱۴۰۲) نیز در یک فراتحلیل از پژوهش‌های انجام‌شده درباره اعتماد اجتماعی در ایران، گزارش کردند که اعتماد نهادی در میان قشر جوان و تحصیل‌کرده، بیش از سایر گروه‌ها در مشارکت داوطلبانه و کمک به نهادهای مردمی اثرگذار است. سردارنیا، بدری و امینی‌زاده (۱۴۰۰) با تمرکز بر دانشجویان دانشگاه شیراز دریافتند که عضویت در شبکه‌های اجتماعی مجازی نیز می‌تواند از طریق بازنمایی شفاف عملکرد نهادهای خیریه، سطح اعتماد نهادی را ارتقا داده و مشارکت را افزایش دهد.

در میان مطالعات انجام‌شده در سطح بین‌المللی، پژوهش سارجنت و لی (۲۰۰۴) با عنوان «اعتماد اهداکنندگان و تعهد رابطه‌ای در بخش خیریه بریتانیا» از نخستین تلاش‌ها برای تحلیل پیوند بین اعتماد نهادی و رفتار خیریه‌ای بود. این مطالعه با استفاده از داده‌های پیمایشی و تحلیل رگرسیونی نشان داد که

اعتماد به سازمان‌های خیریه رابطه مستقیم و معناداری با وفاداری و میزان کمک مالی دارد. در ادامه، پژوهش سارجنت، فورد و وست (۲۰۰۶) نیز با تمرکز بر «ادراکات مؤثر بر رفتار اهدای غیرانتفاعی» در چهارچوب نظریه‌های ادراک سازمانی و رفتار مصرف‌کننده، با استفاده از نمونه‌ای از ۳۰۰ اهداکننده بریتانیایی به بررسی رفتارهای اهداکنندگان پرداختند و دریافتند که اعتماد، انگیزه‌های معنوی و شفافیت عملکرد سازمان، تأثیرگذاری زیادی بر رفتار خیریه‌ای دارد.

در سال‌های بعد، هگر و هِدبرگ (۲۰۱۶) در مطالعه‌ای با عنوان «اعتماد نهادی، اطمینان به بخش و اهدای خیریه» مبتنی بر تحلیل داده‌های پیمایشی ملی در ایالات متحده و با استفاده از مدل‌سازی ساختاری، به این نتیجه رسیدند که اعتماد نهادی به بخش غیرانتفاعی می‌تواند حتی بر ادراکات اخلاقی و تعهد به اهدا مؤثرتر از اعتماد به یک سازمان خاص باشد. مطالعه آل‌هیداری و همکاران (۲۰۱۸) با عنوان «مدل‌سازی اثر اعتماد چندبعدی بر کمک‌های مالی فردی» با بهره‌گیری از تکنیک‌های مدل‌سازی معادلات ساختاری و نمونه‌ای شامل ۴۵۰ مشارکت‌کننده از چندین کشور اسلامی نشان داد که ابعاد مختلف اعتماد (شایستگی، صداقت، نیت خیر) به‌طور متمایز اما مکمل، رفتار خیریه‌ای را تحریک می‌کنند. همچنین چیمن و همکاران (۲۰۲۱) در یک فراتحلیل با عنوان «تا چه میزان اعتماد پیش‌نیاز کمک خیریه است؟» با تحلیل نتایج بیش از ۸۰ هزار نفر در ۳۱ کشور، گزارش کردند که همبستگی مثبت و معناداری بین اعتماد نهادی و کمک مالی وجود دارد.

در کنار این مطالعات، پژوهش‌هایی به بررسی نقش سرمایه روان‌شناختی در انگیزش مشارکت اجتماعی و رفتار داوطلبانه پرداخته‌اند. لوتانز و همکاران (۲۰۱۱) در مقاله‌ای با عنوان «سرمایه روان‌شناختی و عملکرد کارکنان» با روش مدل‌سازی رشد پنهان بر داده‌های طولی نشان دادند که امید، خودکارآمدی، خوش‌بینی و تاب‌آوری به‌طور چشمگیری رفتارهای شهروندی سازمانی از جمله مشارکت در امور خیرخواهانه را افزایش می‌دهند. در مطالعه‌ای دیگر، ییلدیز (۲۰۱۹) در تحقیق «تأثیر متقابل سرمایه روان‌شناختی مثبت و اعتماد سازمانی بر رفتار شهروندی سازمانی» با نمونه‌ای از ۲۱۰ کارمند ترک و تحلیل رگرسیون سلسله‌مراتبی، نتیجه گرفت که سرمایه روان‌شناختی از طریق اعتماد درون‌سازمانی، نقش تقویتی در بروز رفتارهای مشارکتی و خیرخواهانه دارد.

همچنین در پژوهش جبهه روان‌شناسی (۲۰۲۰) با عنوان «نقش میانجی تعهد سازمانی در رابطه

بین سرمایه روان‌شناختی و مشارکت داوطلبانه»، با استفاده از مدل معادلات ساختاری و داده‌های جمع‌آوری‌شده از داوطلبان NGOها در شرق آسیا، نشان داده شد که سرمایه روان‌شناختی به‌طور غیرمستقیم و از طریق تعهد، رفتار مشارکتی داوطلبانه را ارتقا می‌دهد. در همین راستا، لونو و همکاران (۲۰۲۱) نیز در مطالعه‌ای در صنعت گردشگری تایوان به بررسی اثرات سرمایه روان‌شناختی بر عملکرد تطبیقی کارکنان پرداخته و دریافتند که سرمایه روان‌شناختی ضمن ارتقای اعتماد بین‌فردی، گرایش به همکاری‌های اجتماعی از جمله مشارکت خیریه را تقویت می‌کند.

در امتداد این مسیر، بررسی تلفیقی بین اعتماد نهادی، سرمایه روان‌شناختی و رفتارهای خیریه‌ای در سال‌های اخیر شدت گرفته است. پژوهش تامیلینا و تامیلینا (۲۰۱۸) در مقاله «تیین تأثیر نهادهای رسمی بر اعتماد اجتماعی: رویکرد روان‌شناختی» با تحلیل داده‌های پیمایش اروپایی و استفاده از مدل چندسطحی، نتیجه گرفتند که نهادهای کارآمد از طریق بهبود سرمایه روان‌شناختی شهروندان (شامل احساس کنترل و خوش‌بینی) سطح اعتماد و مشارکت مدنی را افزایش می‌دهند. کاپارو و همکاران (۲۰۱۴ و ۲۰۲۰) نیز در مطالعات خود بر نقش ویژگی‌های خیرخواهانه و تحول تاریخی اعتماد تأکید کرده‌اند. در همین زمینه، پترسون و همکاران (۲۰۱۱) نیز به‌صورت تجربی نشان دادند که سرمایه روان‌شناختی رابطه معناداری با اعتماد بین‌فردی و تمایل به رفتارهای یاری‌گرانه دارد.

در مطالعه برمن و همکاران^۱ (۲۰۱۸) با عنوان «موانع ذهنی در کمک خیریه»، استفاده از آزمون‌های آزمایشگاهی و مدل‌های رفتاری نشان دادند که ترجیحات ذهنی و اعتماد نهادی پایین می‌تواند رفتار کمک را محدود کند. در همین راستا، آندرتونی^۲ (۱۹۹۰) با نظریه معروف «نیکوکاری با درخشش درونی» تأکید کرد که انگیزش‌های درونی، که بخشی از سرمایه روان‌شناختی فرد محسوب می‌شود، در کنار اعتماد، پیشران اصلی مشارکت مالی داوطلبانه است.

در سال‌های جدید نیز روند پژوهش‌ها به‌سمت تحلیل دقیق‌تر روابط علی بین این متغیرها سوق یافته است. پژوهش یگر و فن‌فاخت (۲۰۲۲) در مقاله‌ای با عنوان «موانع روان‌شناختی در نیکوکار مؤثر» با رویکرد تکاملی-روان‌شناختی، نشان دادند که محدودیت‌های ذهنی مانند سوگیری‌های شناختی، اعتماد

1. Berman, J. Z., Barasch, A., Levine, E. E., & Small, D. A

2. Andreoni, J

پایین و کمبود سرمایه روان‌شناختی، دلایل اصلی عدم مشارکت هستند. پالرمو و همکاران (۲۰۲۳) با استفاده از روش‌های عصب‌روان‌شناسی به بررسی تصمیم‌گیری‌های اجتماعی در عصر سرمایه‌داری آگاهانه پرداختند و تأکید کردند که مناطق مغزی مربوط به همدلی و اعتماد در فعال‌سازی رفتارهای خیریه‌ای نقش کلیدی دارند. همچنین پژوهش کیرکبرد و همکاران (۲۰۲۴) با تحلیل چندسطحی داده‌های کوهورت سلامت روان و اعتماد در اروپا، نشان دادند که مسیر سلامت روان از طریق ارتقای سرمایه روان‌شناختی می‌تواند به افزایش اعتماد نهادی منجر شود. در پایان، مرور نظام‌مند نیومن و همکاران (۲۰۲۵) بر ادبیات ۲۰ ساله سرمایه روان‌شناختی، تأیید می‌کند که این سرمایه نه تنها موجب افزایش اعتماد نهادی و بین‌فردی می‌شود، بلکه مستقیماً مشارکت در فعالیت‌های اجتماعی از جمله خیریه را نیز ارتقا می‌دهد.

با وجود مطالعات متعدد داخلی و خارجی درباره نقش اعتماد نهادی یا سرمایه روان‌شناختی در رفتارهای مشارکتی، اغلب این پژوهش‌ها هر یک تنها به یکی از این سازه‌ها پرداخته یا آنها را به صورت جداگانه و در بسترهای محدود بررسی کرده‌اند. در ادبیات ایران نیز مطالعه‌ای وجود ندارد که تلفیق هم‌زمان این دو متغیر را در قالب یک مدل تجربی ملی و با رویکرد معادلات ساختاری ارزیابی کند. نوآوری این پژوهش در آن است که برای نخستین بار اعتماد نهادی و سرمایه روان‌شناختی را به صورت توأمان در یک الگوی تحلیلی یکپارچه سنجیده و نقش ترکیبی آنها را در تبیین مشارکت‌های خیریه‌ای در سطح ملی بررسی می‌کند. این اقدام، خلأ موجود در ادبیات را در پیوند سازه‌های نهادی و روان‌شناختی با کنش‌های خیریه‌ای پوشش می‌دهد.

۳. روش پژوهش

این پژوهش با هدف تحلیل نقش اعتماد نهادی و سرمایه روان‌شناختی در تقویت مشارکت‌های خیریه‌ای در ایران، از نوع تحقیقات کمی و پیمایشی با رویکرد علی-تبیینی است. داده‌های این تحقیق در نیمه اول سال ۱۴۰۴ از طریق پرسش‌نامه‌ای استاندارد و ساختاریافته جمع‌آوری شده‌اند. جامعه آماری این مطالعه شامل تمامی افراد بالای ۱۸ سال ساکن در مناطق شهری و روستایی سراسر کشور بود که حداقل تجربه مشارکت در فعالیت‌های خیریه‌ای یا آشنایی با این حوزه را داشتند. با توجه به پراکندگی جغرافیایی، تنوع

جمعیتی و فرهنگی ایران، نمونه‌گیری به صورت چندمرحله‌ای طبقه‌بندی شده انجام شد تا نماینده‌ای دقیق و متناسب از جمعیت کشور فراهم شود.

ابتدا کشور به شش منطقه جغرافیایی اصلی تقسیم شد: شمال، جنوب، شرق، غرب، مرکز و کلان‌شهرها. این تقسیم‌بندی براساس ویژگی‌های اقتصادی، اجتماعی و جمعیتی هر منطقه و همچنین تراکم جمعیت انجام شد تا نمونه‌گیری بتواند تنوع گسترده کشوری را بازتاب دهد. در مرحله بعد، در هر منطقه نمونه‌گیری تصادفی طبقه‌ای براساس جنسیت، گروه سنی، سطح تحصیلات، وضعیت اقتصادی و قومیت انجام شد. تعداد نمونه در هر استان و منطقه متناسب با سهم جمعیت آن تعیین شد تا نمایندگی دقیق حفظ شود.

افزون‌براین، افراد از طیف‌های اقتصادی مختلف (کم‌درآمد، متوسط و بالا) و گروه‌های قومی گوناگون (فارسی‌زبان، ترک، کرد، بلوچ و سایر اقوام) در نمونه لحاظ شد. حجم نمونه نهایی براساس فرمول کوکران و با فرض خطای نمونه‌گیری ۵ درصد و سطح اطمینان ۹۵ درصد، معادل ۵۰۰ نفر تعیین شد و داده‌ها با رعایت تنوع جغرافیایی، جنسیتی، اقتصادی و اقلیمی کشور گردآوری شد. این شیوه نمونه‌گیری امکان تعمیم محدود و قابل اطمینان نتایج به جمعیت بالغ ایرانیان شهری و روستایی را فراهم می‌کند. داده‌های تحقیق با استفاده از پرسش‌نامه‌ای ساختاریافته و استاندارد جمع‌آوری شده است که شامل سه بخش اصلی می‌باشد:

اعتماد نهادی: این بخش با ۶ سوال طراحی شده که میزان اعتماد پاسخ‌دهندگان به نهادهای دولت، نهادهای مذهبی و سازمان‌های مردم‌نهاد را می‌سنجد. مقیاس پاسخ‌ها از نوع لیکرت پنج‌گزینه‌ای (کاملاً مخالفم، مخالفم، نظری ندارم، موافقم، کاملاً موافقم) است.

۱. به نهادهای دولتی کشور اعتماد کامل دارم.

۲. نهادهای مذهبی در ارتقای رفاه جامعه نقش مؤثری دارند.

۳. به سازمان‌های مردم‌نهاد اعتماد دارم.

۴. اقدامات نهادهای دولتی در حمایت از فعالیت‌های خیریه‌ای قابل اعتماد است.

۵. نهادهای مذهبی به تعهدات خود در حوزه خدمات اجتماعی پایبند هستند.

۶. سازمان‌های مردم‌نهاد در جامعه نقش سازنده و قابل‌اتکایی دارند.

سرمایه روان‌شناختی: این بخش شامل ۱۲ سوال مرتبط با چهار مؤلفه امید، خوش‌بینی، تاب‌آوری و خودکارآمدی است که براساس پرسش‌نامه استاندارد سرمایه روان‌شناختی بومی‌سازی شده است و به صورت پنج‌گزینه‌ای لیکرت از «کاملاً مخالفم» تا «کاملاً موافقم» تنظیم شده است.

۱. در مواجهه با مشکلات، همیشه امید به آینده دارم.
۲. باور دارم که اتفاقات خوب در زندگی من رخ خواهد داد.
۳. در شرایط سخت، توانایی پیدا کردن راه‌حل مناسب را دارم.
۴. احساس می‌کنم توانایی لازم برای کنترل مشکلات زندگی‌ام را دارم.
۵. حتی در شرایط دشوار، تلاش می‌کنم مثبت بمانم.
۶. توانایی بازیابی سریع از ناکامی‌ها را دارم.
۷. به توانایی خود برای رسیدن به اهدافم اطمینان دارم.
۸. حتی وقتی شرایط دشوار است، می‌توانم بر مشکلات فائق آیم.
۹. از توانایی خود برای مقابله با استرس‌های زندگی مطمئن هستم.
۱۰. باور دارم می‌توانم خود را به سرعت با شرایط جدید وفق دهم.
۱۱. وقتی احساس ناامیدی می‌کنم، تلاش می‌کنم دوباره انگیزه پیدا کنم.
۱۲. در مواجهه با چالش‌ها، اعتماد به نفس لازم را دارم.

مشارکت‌های خیریه‌ای: این بخش با ۸ سوال شامل مشارکت‌های مالی و زمانی در فعالیت‌های خیریه‌ای، داوطلبانه و مردمی است. مقیاس پاسخ‌ها به صورت پنج‌گزینه‌ای از «هیچ‌گاه» تا «همیشه» طراحی شده است.

۱. در فعالیت‌های داوطلبانه خیریه شرکت کرده‌ام.
۲. در امور خیریه زمان صرف کرده‌ام (کمک عملی و داوطلبانه).
۳. کمک مالی به امور خیریه داشته‌ام.
۴. در حمایت از افراد نیازمند، به صورت منظم مشارکت دارم.
۵. در برنامه‌های جمع‌آوری کمک‌های مالی برای خیریه‌ها شرکت می‌کنم.
۶. در سازمان‌دهی یا تبلیغ فعالیت‌های خیریه نقش داشته‌ام.

۷. به دوستان و آشنایان خود فعالیت‌های خیریه را توصیه می‌کنم.

۸. در مناسبت‌های مختلف مانند ماه رمضان یا عید، به امور خیریه کمک می‌کنم.

در این پژوهش، تمرکز بر دو بعد ملموس و قابل اندازه‌گیری مشارکت خیریه‌ای بوده است: مشارکت مالی (کمک‌های نقدی و غیرنقدی) و مشارکت زمانی (فعالیت‌های داوطلبانه و عملی). این انتخاب به دلیل امکان سنجش کمی دقیق و تحلیل مسیرهای مستقیم و غیرمستقیم در مدل معادلات ساختاری صورت گرفته است و سایر ابعاد مشارکت، مانند مشارکت فکری یا شبکه‌سازی، خارج از دامنه این مطالعه قرار گرفته‌اند. بدین ترتیب، یافته‌ها تنها برای رفتارهای خیریه‌ای ملموس و قابل سنجش تبیین می‌شوند و امکان تحلیل آماری معتبر را فراهم می‌آورند.

داده‌ها پس از جمع‌آوری و کدگذاری وارد نرم‌افزار آماری SmartPLS شده و ابتدا از نظر اعتبار و روایی ابزار اندازه‌گیری بررسی خواهند شد. سپس با استفاده از مدل معادلات ساختاری مبتنی بر حداقل مربعات جزئی (PLS-SEM)، روابط مستقیم و غیرمستقیم بین اعتماد نهادی، سرمایه روان‌شناختی و مشارکت‌های خیریه‌ای تحلیل خواهد شد. تحلیل مسیرها و آزمون فرضیه‌ها با استفاده از روش بوت‌استرپینگ انجام شده و شاخص‌های برازش مدل ارزیابی می‌شوند.

۴. یافته‌ها

در این بخش، ابتدا پایایی و روایی سازه‌های پژوهش ارزیابی شده و سپس مدل ساختاری شامل مسیرهای مستقیم و غیرمستقیم بین متغیرهای تحقیق بررسی شده است. برای این منظور، داده‌های گردآوری شده از ۵۰۰ پرسش‌نامه معتبر وارد نرم‌افزار SmartPLS نسخه ۳ شده و تحلیل مدل اندازه‌گیری و مدل ساختاری با استفاده از روش حداقل مربعات جزئی (PLS-SEM) انجام شده است. همچنین، برای سنجش معناداری ضرایب از روش بوت‌استرپینگ با ۵۰۰۰ تکرار بهره گرفته شده است. حجم نمونه ۵۰۰ نفر، با توجه به جامعه آماری گسترده و پراکندگی جغرافیایی، اقتصادی و جنسیتی جمعیت ایران، از نظر آماری قابل قبول است و با روش نمونه‌گیری چندمرحله‌ای طبقه‌بندی شده، نماینده مناسبی از جمعیت شهری و روستایی فراهم آورده است.

افزون‌براین، این حجم نمونه با استانداردهای تحلیل PLS-SEM و توصیه‌های منابع علمی مرتبط

با مطالعات پیمایشی در علوم اجتماعی و اقتصادی همخوانی دارد و امکان برآورد مسیرهای مستقیم و غیرمستقیم با دقت کافی را فراهم می‌کند. بنابراین، با رعایت تنوع جمعیتی و اقلیمی و استفاده از تکنیک‌های معتبر آماری، می‌توان نتایج مطالعه را با احتیاط و در چهارچوب تحلیل ملی، تا حد قابل توجهی به کل جمعیت ایران تعمیم داد. باوجوداین، باید توجه داشت که این تعمیم محدودیت‌هایی نیز دارد؛ از جمله اینکه حجم نمونه نسبت به کل جمعیت بالغ کشور اندک است و برخی اقشار یا استان‌های کم جمعیت ممکن است کمتر نمایندگی شده باشند. همچنین، ویژگی‌های فرهنگی، اقتصادی یا اجتماعی خاص برخی مناطق ممکن است به‌طور کامل در نمونه منعکس نشده باشد. بنابراین، توصیه می‌شود نتایج مطالعه با احتیاط و در چهارچوب شرایط مشابه تفسیر شود و پژوهش‌های آینده با نمونه‌های بزرگ‌تر و پوشش جامع‌تر جغرافیایی و جمعیتی انجام شود.

پیش از تحلیل مسیرها، لازم است اطمینان حاصل شود که متغیرهای مکنون (اعتماد نهادی، سرمایه روان‌شناختی، مشارکت خیریه‌ای) از نظر پایایی و روایی سازه‌های اندازه‌گیری شده در پرسش‌نامه، دارای ویژگی‌های مطلوب هستند. برای این منظور از معیارهای بار عاملی، آلفای کرونباخ، پایایی ترکیبی (CR) و روایی همگرا (AVE) استفاده شد.

جدول ۱. نتایج آزمون پایایی و روایی متغیرهای مکنون

متغیر مکنون	تعداد گویه‌ها	بارهای عاملی	آلفای کرونباخ	پایایی ترکیبی	میانگین واریانس استخراج شده (AVE)
اعتماد نهادی	۶	۰.۶۵ تا ۰.۸۳	۰.۸۲	۰.۸۷	۰.۵۶
سرمایه روان‌شناختی	۱۲	۰.۶۷ تا ۰.۸۸	۰.۹۱	۰.۹۳	۰.۶۱
مشارکت خیریه‌ای	۸	۰.۶۸ تا ۰.۸۵	۰.۸۶	۰.۸۹	۰.۵۸

منبع: یافته‌های پژوهش

تحلیل نتایج جدول ۱ نشان می‌دهد که سه متغیر مکنون اصلی پژوهش یعنی «اعتماد نهادی»، «سرمایه روان‌شناختی» و «مشارکت خیریه‌ای» از نظر شاخص‌های کلیدی سنجش اعتبار و روایی، در وضعیت مطلوب و قابل‌قبولی قرار دارند. بررسی بارهای عاملی نشان می‌دهد که تمام گویه‌ها دارای

ضرایب عاملی بالاتر از ۰.۶ بوده‌اند؛ این موضوع نشان‌دهنده همبستگی مناسب هر گویه با سازه مربوطه است. دامنه بارهای عاملی برای اعتماد نهادی بین ۰.۶۵ تا ۰.۸۳، برای سرمایه روان‌شناختی بین ۰.۶۷ تا ۰.۸۸، و برای مشارکت خیریه‌ای بین ۰.۶۸ تا ۰.۸۵ گزارش شده است که همگی از آستانه مطلوب فراتر رفته‌اند و نشان از مناسب بودن شاخص‌های مشاهده‌پذیر برای سنجش سازه‌های پنهان دارند.

از منظر پایایی درونی، شاخص آلفای کرونباخ برای هر سه متغیر بیشتر از ۰.۷ است (به‌ترتیب: اعتماد نهادی ۰.۸۲، سرمایه روان‌شناختی ۰.۹۱، مشارکت خیریه‌ای ۰.۸۶)، که این مقدار نشان می‌دهد گویه‌های مربوط به هر سازه از همبستگی درونی مناسبی برخوردار بوده و به‌درستی یک مفهوم مشترک را اندازه‌گیری می‌کنند. همچنین، شاخص پایایی ترکیبی (CR) نیز برای تمام سازه‌ها بالاتر از ۰.۷ بوده (بین ۰.۸۷ تا ۰.۹۳)، که این امر نشان‌دهنده انسجام مناسب بین گویه‌ها و قابلیت اعتماد بالا به سازه‌های اندازه‌گیری شده است.

از نظر روایی همگرا، مقدار میانگین واریانس استخراج‌شده (AVE) برای هر سه سازه بیشتر از ۰.۵ بوده است؛ به‌طوری‌که برای اعتماد نهادی AVE برابر ۰.۵۶، برای سرمایه روان‌شناختی ۰.۶۱ و برای مشارکت خیریه‌ای ۰.۵۸ گزارش شده است. این نتایج نشان می‌دهد که بیش از نیمی از واریانس گویه‌های هر سازه توسط خود سازه تبیین می‌شود، که این معیار یکی از مهم‌ترین شروط برای تأیید روایی همگرایی سازه‌ها در مدل‌های معادلات ساختاری محسوب می‌شود. در مجموع، تمامی شاخص‌های آماری استفاده‌شده برای ارزیابی پایایی و روایی نشان می‌دهند که ابزار اندازه‌گیری پژوهش از اعتبار علمی و تجربی مناسبی برخوردار است و می‌توان با اطمینان از آن برای ادامه تحلیل‌های مدل ساختاری و آزمون فرضیه‌های تحقیق بهره گرفت. این مرحله از تحلیل، پایه‌ای حیاتی برای تفسیر نتایج مسیرهای علی در گام‌های بعدی پژوهش محسوب می‌شود. در گام بعدی، روابط مستقیم بین متغیرهای اصلی پژوهش یعنی اعتماد نهادی، سرمایه روان‌شناختی و مشارکت خیریه‌ای مورد بررسی قرار گرفت.

در این پژوهش، مدل مفهومی نهایی در نرم‌افزار SmartPLS با لحاظ‌کردن نقش میانجی «سرمایه روان‌شناختی» برازش شد. در بخش اندازه‌گیری، سه سازه مکنون شامل «اعتماد نهادی» (۶ گویه)، «سرمایه روان‌شناختی» (۱۲ گویه) و «مشارکت خیریه‌ای» (۸ گویه) قرار داشتند. تمامی شاخص‌ها پس از بررسی بارهای عاملی، پایایی ترکیبی، ضرایب کرونباخ و روایی همگرا در مدل حفظ شدند و هیچ

گویه‌ای حذف نشد. در بخش ساختاری، مدل شامل سه مسیر علی یک‌طرفه با جهت اثر مشخص بود: اعتماد نهادی → مشارکت خیریه‌ای (اثر مستقیم)

اعتماد نهادی → سرمایه روان‌شناختی (اثر پیش‌بینی‌کننده میانجی)

سرمایه روان‌شناختی → مشارکت خیریه‌ای (مسیر میانجی)

در این مدل، سرمایه روان‌شناختی در جایگاه سازه میانجی قرار گرفته است که بخشی از اثر اعتماد نهادی را به مشارکت خیریه‌ای منتقل می‌کند؛ بنابراین مدل از حالت ساده‌ی دو ورودی-یک خروجی خارج شده و به یک مدل علی-میانجی‌گر کامل‌تر تبدیل شده است. هیچ رابطه برگشتی، اثر تعدیل‌گر یا سازه حذف‌شده‌ای وارد مدل نشد و جهت تمامی مسیرها مطابق منطق نظری تعریف شد. پس از اجرای الگوریتم بوت‌استرپینگ، تمامی مسیرهای مستقیم مدل -اعم از مسیرهای اصلی و مسیر میانجی- معنادار گزارش شد. نتایج در جدول زیر آمده است:

جدول ۲. نتایج آزمون فرضیه‌های مستقیم

مسیر علی	ضریب مسیر	مقدار t	سطح معناداری
اعتماد نهادی → مشارکت خیریه‌ای	۰/۴۱	۷/۱۲	۰/۰۰۰
اعتماد نهادی → سرمایه روان‌شناختی	۰/۳۸	۶/۰۲	۰/۰۰۰
سرمایه روان‌شناختی → مشارکت خیریه‌ای	۰/۲۹	۵/۴۱	۰/۰۰۰

منبع: یافته‌های پژوهش

افزون بر مسیرهای مستقیم، اثر غیرمستقیم اعتماد نهادی بر مشارکت خیریه‌ای از طریق سرمایه روان‌شناختی نیز معنادار به‌دست آمد: اثر غیرمستقیم $= ۰/۳۸ \times ۰/۲۹ = ۰/۱۱$

این یافته نشان می‌دهد که بخشی از اثر اعتماد نهادی از طریق تقویت سرمایه روان‌شناختی شهروندان منتقل می‌شود و مدل از منطق علی کامل‌تری برخوردار است. یافته‌های ارائه‌شده در جدول ۲ نشان می‌دهد که افزون بر اثرهای مستقیم سازه‌های «اعتماد نهادی» و «سرمایه روان‌شناختی» بر مشارکت خیریه‌ای، مسیرهای علی مرتبط با نقش میانجی نیز در مدل نهایی معنادار گزارش شده‌اند. نخست، نتایج مسیر مستقیم اعتماد نهادی → مشارکت خیریه‌ای با ضریب ۰/۴۱ و آماره t برابر با ۷/۱۲ نشان می‌دهد که حتی پس از واردکردن سرمایه روان‌شناختی به‌عنوان یک متغیر میانجی، همچنان بخش قابل‌توجهی

از اثر اعتماد نهادی به صورت مستقیم بر مشارکت خیریه‌ای اعمال می‌شود. این یافته بیانگر آن است که افزایش اعتماد به نهادهای رسمی، دینی و مردمی، به طور مستقل موجب تقویت مشارکت شهروندان در فعالیت‌های خیرخواهانه می‌شود. به دیگر سخن، هنگامی که افراد نهادها را مشروع، پاسخگو، شفاف و قابل اتکا ارزیابی می‌کنند، با اطمینان بیشتری منابع مالی، زمانی و مهارتی خود را در امور خیریه به کار می‌گیرند؛ زیرا باور دارند که این مشارکت‌ها در یک سازوکار قابل اعتماد و کارآمد هدایت می‌شوند.

در سطح دوم، مدل نشان می‌دهد که اعتماد نهادی دارای اثر مثبت و معناداری بر سرمایه روان‌شناختی نیز هست ($\beta = 0.38$ و $t = 6.02$). این مسیر که در مدل قبلی وجود نداشت، اکنون روشن می‌کند که بخشی از نقش اعتماد نهادی از طریق تقویت منابع روانی درونی افراد انتقال می‌یابد. این یافته حاکی از آن است که هرچه افراد احساس کنند نهادهای اجتماعی و رسمی قابل اعتمادتر و پاسخگوتر هستند، سطح امید، خوش‌بینی، تاب‌آوری و خودکارآمدی آنها افزایش می‌یابد. درواقع، اعتماد نهادی شرایطی را فراهم می‌آورد که در آن شهروندان با احساس امنیت ذهنی و اطمینان نسبت به آینده، منابع روانی بیشتری را برای مشارکت اجتماعی بسیج می‌کنند.

در مسیر سوم، سرمایه روان‌شناختی $\rightarrow$ مشارکت خیریه‌ای با ضریب 0.29 و آماره t برابر با 5.41 نشان می‌دهد که سرمایه‌های روانی افراد نقش مهمی در شکل‌گیری کنش‌های خیرخواهانه ایفا می‌کنند. افرادی که از امید بالاتر، خوش‌بینی بیشتر، توانایی مقابله با چالش‌ها (تاب‌آوری) و باور به توانمندی‌های فردی برخوردارند، انگیزه و تمایل بیشتری برای انجام فعالیت‌های خیریه و مشارکت‌های داوطلبانه دارند. این افراد نه تنها از آمادگی درونی بیشتری برای کمک به دیگران برخوردارند، بلکه معمولاً مشارکت‌های پایدارتر، هدفمندتر و مؤثرتری را نیز تجربه می‌کنند.

افزون بر اثرهای مستقیم، نتایج آزمون اثر غیرمستقیم نیز نشان داد که سرمایه روان‌شناختی بخشی از اثر اعتماد نهادی بر مشارکت خیریه‌ای را منتقل می‌کند (ضریب 0.11 و احتمال 0.001). این امر نشان‌دهنده آن است که اعتماد نهادی افزون‌بر اثرگذاری مستقیم، از طریق تقویت ویژگی‌های روانی مثبت در شهروندان نیز به افزایش رفتارهای خیرخواهانه منجر می‌شود. به این ترتیب، مدل نهایی نشان می‌دهد که مشارکت خیریه‌ای تنها محصول عوامل ساختاری بیرونی (اعتماد به نهادها) نیست، بلکه نتیجه برهم‌کنش میان این عوامل بیرونی و منابع روان‌شناختی درونی افراد است.

به‌طورکلی، نتایج آزمون مدل میانجی‌گری نشان می‌دهد که اعتماد نهادی و سرمایه روان‌شناختی، هر دو به‌صورت مستقل و همچنین، در قالب یک زنجیره علی، مشارکت خیریه‌ای را پیش‌بینی می‌کنند. این الگو نه‌تنها با مبانی نظری روان‌شناسی مثبت‌گرا و نظریه‌های اعتماد اجتماعی همسوست، بلکه با ارائه یک مدل کامل‌تر، زمینه را برای تحلیل‌های پیچیده‌تر و دقیق‌تر در مطالعات آینده فراهم می‌کند. برای بررسی برازش کلی مدل ساختاری از شاخص‌های مختلفی نظیر ضریب تعیین (R^2)، قدرت پیش‌بینی (Q^2) و شاخص نیکویی برازش (GoF) استفاده شده است. نتایج این شاخص‌ها در جدول ۳ آمده است:

جدول ۳. شاخص‌های برازش مدل ساختاری

متغیر درونزا	R^2	Q^2
مشارکت خیریه‌ای	۰.۶۱	۰.۳۹
شاخص کلی برازش (GoF)	مقدار	
	۰.۵۴	

منبع: یافته‌های پژوهش

یافته‌های جدول ۳ شاخص‌های کلیدی برازش مدل ساختاری را نشان می‌دهند. نخستین شاخص، ضریب تعیین یا R^2 برای متغیر درون‌زای مشارکت خیریه‌ای برابر با ۰.۶۱ گزارش شده است. این مقدار نشان می‌دهد که دو متغیر اعتماد نهادی و سرمایه روان‌شناختی در مجموع توانسته‌اند ۶۱ درصد از تغییرات متغیر مشارکت خیریه‌ای را تبیین کنند. در علوم اجتماعی، مقدار R^2 بالاتر از ۰.۵ معمولاً نشان‌دهنده تبیین نسبتاً قوی است و در اینجا بیانگر آن است که مدل مفهومی پژوهش به‌خوبی توانسته عوامل مؤثر بر مشارکت‌های خیریه‌ای را شناسایی و توضیح دهد.

شاخص دوم، Q^2 یا شاخص پیش‌بینی استون‌گیسر^۱ است که برای متغیر مشارکت خیریه‌ای برابر با ۰.۳۹ محاسبه شده است. این شاخص بیانگر توان مدل در پیش‌بینی مقادیر مشاهده‌نشده برای متغیرهای درون‌زاست. از نظر معیارهای رایج، اگر Q^2 بیشتر از صفر باشد، مدل از قدرت پیش‌بینی برخوردار است و چنانچه از ۰.۳ بالاتر باشد، این قدرت پیش‌بینی قوی تلقی می‌شود. بنابراین،

مقدار به دست آمده در این پژوهش بیانگر عملکرد پیش‌بینی بسیار مناسب مدل در تبیین مشارکت‌های خیریه‌ای در سطح جامعه است.

سرانجام، شاخص برازش کلی مدل (GoF) معادل ۰.۵۴ گزارش شد. این شاخص که از ترکیب میانگین واریانس استخراج شده (AVE) و R^2 حاصل می‌شود، نمایانگر برازش کلی مدل در سطح ساختاری و اندازه‌گیری است. براساس معیارهای پیشنهادی در مطالعات PLS-SEM، مقدار GoF بالاتر از ۰.۳ نشانگر برازش متوسط و مقادیر بالاتر از ۰.۵ نشانه برازش قوی مدل است. با توجه به پیچیدگی مسیرهای مستقیم و غیرمستقیم بین سازه‌های روان‌شناختی و نهادی، مقدار ۰.۵۴ تأیید می‌کند که مدل مفهومی پژوهش از کفایت نظری و تجربی لازم برخوردار است و نتایج حاصل از تحلیل مسیرها و آزمون فرضیه‌ها قابل اعتماد و تبیینی هستند.

۵. بحث و نتیجه‌گیری

پژوهش حاضر با هدف تحلیل نقش دو متغیر اساسی یعنی اعتماد نهادی و سرمایه روان‌شناختی در تقویت مشارکت‌های خیریه‌ای در ایران انجام شد. با بهره‌گیری از رویکرد کمی، داده‌ها از طریق پیمایش میدانی و پرسش‌نامه ساختاریافته در نیمه نخست سال ۱۴۰۴ گردآوری شده و سپس با استفاده از مدل معادلات ساختاری مورد تحلیل قرار گرفت. این مطالعه کوشید با تمرکز بر عوامل روانی و اجتماعی، سازوکارهای مؤثر بر کنش‌های داوطلبانه و خیریه‌ای شهروندان را از دیدگاه علی-تبیینی واکاوی کند.

نتایج حاصل از تحلیل مدل ساختاری نشان داد که هر دو متغیر اعتماد نهادی و سرمایه روان‌شناختی دارای اثر مثبت و معنادار بر مشارکت‌های خیریه‌ای هستند. افزون بر اثرهای مستقیم، مسیر تحلیل میانجی نشان داد که سرمایه روان‌شناختی بخشی از اثر اعتماد نهادی را به مشارکت خیریه‌ای منتقل می‌کند. این یافته‌ها بیانگر آن است که افزایش سطح اعتماد افراد به نهادهای رسمی، قانونی، دینی و مدنی، افزون بر تأثیر مستقیم بر مشارکت، با ارتقای ویژگی‌های روانی مثبت افراد مانند امید، تاب‌آوری، خوش‌بینی و خودکارآمدی، احتمال و شدت مشارکت آنها در فعالیت‌های داوطلبانه و خیریه‌ای را نیز به‌طور غیرمستقیم افزایش می‌دهد. به این ترتیب، مشارکت خیریه‌ای نتیجه تعامل هم‌زمان اعتماد اجتماعی و منابع روانی فردی است.

در تحلیل این یافته‌ها، می‌توان اشاره کرد که اعتماد نهادی به‌عنوان یکی از مهم‌ترین مؤلفه‌های سرمایه اجتماعی، زمینه‌ساز شکل‌گیری حس مسئولیت‌پذیری، تعلق اجتماعی و پذیرش دعوت نهادها برای مشارکت‌های عمومی است. اعتماد نهادی با تقویت احساس امنیت، کاهش تردید نسبت به نیت و عملکرد سازمان‌ها و ایجاد کانال‌های رسمی برای مشارکت، نه تنها به‌طور مستقیم افراد را به کنشگری جمعی تشویق می‌کند، بلکه از طریق افزایش سرمایه روان‌شناختی، انگیزه درونی آنان برای مشارکت‌های خیریه‌ای نیز تقویت می‌شود.

ازسوی دیگر، سرمایه روان‌شناختی با ایجاد توانمندی‌های درونی برای مقابله با چالش‌ها، تحمل فشارهای محیطی و حفظ نگرش مثبت نسبت به آینده، انگیزه و آمادگی افراد برای ایفای نقش در حوزه‌های اجتماعی را افزایش می‌دهد. این ظرفیت‌ها نه تنها نگرش مثبت به مشارکت را تقویت می‌کنند، بلکه پایداری و استمرار رفتارهای داوطلبانه را نیز تضمین می‌نمایند، و بدین ترتیب، اثر اعتماد نهادی بر مشارکت خیریه‌ای از مسیر مستقیم و غیرمستقیم به‌طور هم‌زمان تحقق می‌یابد.

در سطح بومی و خاص ایران، اهمیت و عملکرد متغیرهای اعتماد نهادی و سرمایه روان‌شناختی دارای جنبه‌ای پیچیده و چندبعدی است که بدون درک دقیق از شرایط سیاسی، اجتماعی و فرهنگی کشور قابل فهم نیست. طی سال‌های اخیر، به‌ویژه در پی نوسانات اقتصادی، فشارهای ناشی از تحریم‌های بین‌المللی و برخی ناکارآمدی‌های نهادی، اعتماد عمومی به نهادهای رسمی حکومتی و حتی نهادهای مدنی و خیریه کاهش قابل‌توجهی یافته است. این کاهش اعتماد، نوعی بی‌اعتمادی ساختاری ایجاد کرده که به‌طور مستقیم مانع شکل‌گیری و توسعه مشارکت‌های داوطلبانه و خیریه می‌شود. در این شرایط، تقویت اعتماد نهادی بیش از هر زمان دیگری اهمیت می‌یابد و می‌تواند به‌عنوان پلی حیاتی میان حاکمیت و جامعه مدنی عمل کند. این پل می‌تواند از طریق شفاف‌سازی فرآیندها، افزایش پاسخگویی نهادها، ارتقای کیفیت خدمات و ایجاد فضایی امن برای مشارکت، رابطه‌ای دوسویه و مثبت میان شهروندان و نهادها برقرار کند و زمینه مشارکت مؤثر مردمی را فراهم کند. به‌ویژه توجه به شفافیت و پاسخگویی نهادهای خیریه و مذهبی می‌تواند اعتماد عمومی را بازسازی کرده و مشارکت‌های داوطلبانه را افزایش دهد.

ازسوی دیگر، فضای اجتماعی ایران تحت تأثیر شرایط اقتصادی دشوار، بیکاری گسترده، نابرابری‌های

درآمدی و بحران‌های روانی ناشی از نااطمینانی و محدودیت‌ها، شاهد افزایش آسیب‌های روانی و احساس ناامیدی عمومی است. در چنین فضایی، سرمایه روان‌شناختی به‌عنوان منبعی حیاتی برای تاب‌آوری فردی و جمعی عمل می‌کند. سرمایه روان‌شناختی، شامل امید، خوش‌بینی، تاب‌آوری و خودکارآمدی، توانمندی روانی ایجاد می‌کند که افراد را قادر می‌کند در مواجهه با شرایط دشوار مقاومت کرده و به‌جای انفعال و کناره‌گیری از جامعه، به کنشگری فعال در حوزه‌های خیریه و مشارکت اجتماعی روی آورند. این موضوع به‌ویژه برای نسل جوان که تحت فشار شرایط اقتصادی و اجتماعی و فقدان چشم‌انداز روشن قرار دارد، اهمیت دوچندان پیدا می‌کند. نسل جوان بیش از هر گروه دیگری نیازمند مداخلاتی است که هم‌زمان اعتماد به نهادها و منابع روانی آنها را تقویت کند؛ زیرا افزایش انگیزه و ظرفیت‌های روانی آنان می‌تواند مشارکت مؤثر در عرصه‌های خیریه و اجتماعی را تسهیل نماید.

سرانجام، یافته‌های پژوهش نشان می‌دهد که این دو متغیر نه‌تنها به‌عنوان عوامل تأثیرگذار جداگانه، بلکه در تعامل پیچیده‌ای که میان ساختار نهادی و منابع روانی فردی ایجاد می‌کنند، کلید فهم و تبیین مشارکت‌های خیریه‌ای در ایران محسوب می‌شوند. از منظر کاربردی، این نتایج به سیاست‌گذاران و نهادهای اجرایی توصیه می‌کند که برنامه‌های توسعه مشارکت اجتماعی را به‌گونه‌ای طراحی کنند که هم‌زمان بر تقویت شفافیت و پاسخگویی نهادهای دولتی، خیریه و مذهبی و ارتقای سرمایه روانی شهروندان متمرکز باشد. این رویکرد دوگانه می‌تواند چهارچوبی قابل اعتماد برای تدوین سیاست‌ها و برنامه‌های مؤثر در حوزه مشارکت‌های مدنی و خیریه‌ای فراهم کند و به حل مسائل عملی و فرهنگی موجود در کشور کمک نماید.

در پایان گفتنی است که یکی از مکانیسم‌های کلیدی که توضیح‌دهنده اثر اعتماد نهادی بر سرمایه روان‌شناختی است، تقویت احساس امنیت، اطمینان و پیش‌بینی‌پذیری در تعامل با نهادها می‌باشد. هنگامی که شهروندان نهادهای دولتی، خیریه و مذهبی را شفاف، پاسخگو و قابل اعتماد می‌دانند، احساس کنترل و توانمندی شخصی آنها افزایش می‌یابد و نگرش‌های مثبت مانند امید، تاب‌آوری و خوش‌بینی تقویت می‌شود. این فرآیند شامل ابعاد شناختی و عاطفی است؛ ازیک‌سو، شناخت افراد نسبت به شفافیت و مشروعیت نهادها موجب کاهش تردید و نگرانی می‌شود و ازسوی دیگر، ابعاد عاطفی مانند اعتماد، احساس تعلق و رضایت اجتماعی، انگیزه درونی برای ایفای نقش فعال در جامعه

را ارتقا می‌دهد. در نتیجه، اعتماد نهادی نه تنها به صورت مستقیم افراد را به مشارکت در فعالیت‌های خیریه‌ای ترغیب می‌کند، بلکه از طریق تقویت سرمایه روان‌شناختی، توانمندی‌های فردی برای مقابله با چالش‌ها و حفظ انگیزه داوطلبانه در بلندمدت را افزایش می‌دهد.

یافته‌های این پژوهش با نتایج مطالعات پیشین در سطح بین‌المللی و داخلی تطابق معناداری دارد. در سطح بین‌المللی، نتایج با تحقیقات سارجنت و لی (۲۰۰۴)، سارجنت، فورد و وست (۲۰۰۶)، هگر و هدبرگ (۲۰۱۶)، آل‌هیداری و همکاران (۲۰۱۸)، چپمن و همکاران (۲۰۲۱)، کاپارو و همکاران (۲۰۱۴ و ۲۰۲۰)، و نیومن و همکاران (۲۰۲۵) هم‌راستا بوده که بر اهمیت اعتماد نهادی در تسهیل مشارکت‌های اجتماعی تأکید کرده‌اند. همچنین، نتایج مربوط به سرمایه روان‌شناختی با مطالعات لوتانز و همکاران (۲۰۱۱)، جبهه روان‌شناسی (۲۰۲۰)، بیلدیز (۲۰۱۹)، تامیلینا و تامیلینا (۲۰۱۸)، پترسون و همکاران (۲۰۱۱) و یگر و فن‌فاخت (۲۰۲۲) همخوانی دارد که همگی بر تأثیر امید، خوش‌بینی و تاب‌آوری بر رفتارهای داوطلبانه و اجتماعی تأکید دارند. در سطح ملی نیز مطالعاتی همچون ایمانی‌جاجرمی و فیروزآبادی (۱۳۸۵)، نجاتی حسینی و قدسی (۱۳۹۲)، شریفیان‌ثانی (۱۳۸۵)، خوشرو رودبارکی و همکاران (۱۴۰۲) و بوداقي و همکاران (۱۴۰۴) یافته‌های این تحقیق را تقویت می‌کنند. براساس نتایج این پژوهش، دو پیشنهاد کاربردی ارائه می‌شود:

- نخست، پیشنهاد می‌شود سیاست‌گذاران اجتماعی و نهادهای مدنی با اجرای برنامه‌های آموزشی، رسانه‌ای و شفاف‌سازی نهادی، سطح اعتماد عمومی به نهادهای خیریه، دینی و دولتی را بهبود بخشند تا بستر روانی مشارکت اجتماعی تقویت شود.

- دوم، نهادهای آموزشی، رسانه‌ها و سازمان‌های مردم‌نهاد با طراحی برنامه‌هایی برای تقویت سرمایه روان‌شناختی (مانند آموزش تاب‌آوری، مهارت‌های حل مسئله، تقویت خوش‌بینی و امید) به‌ویژه در میان جوانان، زمینه‌سازی برای کنش‌گری مثبت و مشارکت مؤثر در فعالیت‌های خیریه را فراهم آورند.

منابع

- امینی، ناصر، جعفری نیا، غلامرضا و عمادی، سیدمرتضی (۱۴۰۰). بررسی ارتباط بین اعتماد اجتماعی و گرایش به مشارکت داوطلبانه در هلال احمر اصفهان. پژوهش های جامعه‌شناختی، ۱۵ (۳)، ۴۵-۶۶.
- ایمانی جاجرمی، حسین، و فیروزآبادی، سیداحمد (۱۳۸۵). سرمایه اجتماعی و توسعه اجتماعی- اقتصادی در کلان شهر تهران. نشریه رفاه اجتماعی، ۲۳ (۲)، ۲۵-۳۶.
- بوداقتی، علی، عربی، علی، و رحیمی، سعید (۱۴۰۴). بررسی جامعه‌شناختی نقش واسطه‌ای پاسخگویی سازمانی در رابطه بین آنومی اجتماعی و اعتماد نهادی: مورد مطالعه شهروندان ۱۸ تا ۶۵ سال شهرستان شوشتر. سامانه مدیریت نشریات علمی، ۲۲ (۱)، -doi:10.22067/so- cial.2025.92317.1615
- پایانی فر، ناصر، صداقت‌زادگان، شهناز، موسوی، میرطاهر، و رفیعی، حسن (۱۴۰۱). بررسی ارتباط تعاملات نهادی و شاخص‌های سرمایه اجتماعی: مطالعه موردی نهادهای خیریه و کمیته امداد امام خمینی در ایران. مطالعات و تحقیقات اجتماعی در ایران، ۱۱ (۲)، ۵۴۵-۵۶۷، -doi:10.22059/ jjsr.2022.340226.128
- خوشرو و دوبارکی، طراوت، قربان‌پور لقمجانی، امیر، و بلند، حسن (۱۴۰۲). رابطه سرمایه روان‌شناختی و توانمندی خانواده: نقش میانجی معنای زندگی و حمایت اجتماعی ادراک‌شده. مجله فرهنگی تربیتی زنان و خانواده، ۱۸ (۶۳)، ۱۸۱-۲۱۲. 2022.340226.128 -doi:10.1001.1.26454955.1402.18.63.7.3
- سردارنیا، خلیل، بدری، کوروش، و امینی‌زاده، سینا (۱۴۰۰). رابطه بین شبکه‌های اجتماعی و اعتماد نهادی: مطالعه موردی دانشجویان دانشگاه شیراز. پژوهش‌های راهبردی سیاست، ۱۰ (۳۶)، ۱۰۱-۱۲۷.
- شریفیان‌ثانی، مریم (۱۳۸۵). سرمایه اجتماعی و مشارکت خیریه‌ای: مفاهیم و چهارچوب نظری. نشریه رفاه اجتماعی، ۱ (۲)، ۵-۱۸.
- صنعت‌خواه، علیرضا، و دادخواه فر، معصومه (۱۳۹۴). بررسی نقش اعتماد، شبکه‌های اجتماعی، مشارکت و احساس شادمانی در دانشجویان: نمونه دانشگاه آزاد کرمان. مطالعات جامعه‌شناختی جوانان، ۱۷.

- عشایری، طاها، اشتری‌مهرجردی، اباذر، ذوالفقاری، اکبر، و عباسی، الهام (۱۴۰۲). مطالعه اعتماد اجتماعی ایرانیان به‌مثابه سرمایه اجتماعی: فراتحلیل پژوهش‌ها. مجله جامعه‌شناسی و فرهنگ، ۱۲(۱)، ۴۴-۶۰.
- گروسی، سیده، و شبستری، شیما (۱۳۹۰). بررسی رابطه سرمایه اجتماعی و سلامت روان در زنان سرپرست خانوار کرمان. مطالعات اجتماعی ایران، ۱۳(۱)، ۱-۱۶.
- مسلمی، احمد (۱۳۹۷). بررسی نقش اعتماد اجتماعی و مشارکت شهری زنان خوزستان. فصلنامه توسعه اجتماعی، ۳(۲)، ۸۵-۱۰۸.
- نجاتی‌حسینی، سیدمحمود، و قدسی، میثم (۱۳۹۲). قرائت شهروندان ایوان از مفهوم سرمایه اجتماعی با تأکید بر مشارکت و اعتماد. نشریه دانش انتظامی ایلام، ۲(۵).
- ناصری، زهرا (۱۳۹۶). بررسی آثار شبکه‌های اجتماعی بر مشارکت تطبیقی با مداخله سرمایه فرهنگی و اعتماد اجتماعی. مطالعات میان‌فرهنگی، ۳۲.

References

- Alhidari, I. S., Veludo-de-Oliveira, T. M., Yousafzai, S. Y., & Yani-de-Soriano, M. (2018). Modeling the effect of multidimensional trust on individual monetary donations to charitable organizations. *Journal of Nonprofit & Public Sector Research*. Advance online publication. <https://journals.sagepub.com/eprint/wzaiN88nhneT-PEAyqE9x/full>
- Amini, N., Jafari-niya, G., & Emadi, S. M. (2021). Examining the relationship between social trust and the tendency toward voluntary participation in the Iranian Red Crescent Society of Isfahan. *Sociological Research*, 15(3). [In Persian]
- Andreoni, J. (1990). Impure altruism and donations to public goods: A theory of warm-glow giving. *The Economic Journal*, 100(401), 464-477.
- Ashayeri, T., Ashtari-Mehrjardi, A., Zolfaghari, A., & Abbasi, E. (2023). A meta-analysis of Iranians' social trust as social capital. *Journal of Sociology and Culture*. <https://doi.org/10.22059/jscm.2023.353902.2382> [In Persian]
- Berman, J. Z., Barasch, A., Levine, E. E., & Small, D. A. (2018). Impediments to effective altruism: The role of subjective preferences in charitable giving. *Psychological Science*, 29(5), 741-752.

- Boudaghi, A., Arabi, A., & Rahimi, S. (2025). A sociological study of the mediating role of organizational accountability in the relationship between social anomie and institutional trust: A case study of citizens aged 18–65 in Shushtar County. *Scientific Journals Management System*, 22(1). <https://doi.org/10.22067/social.2025.92317.1615> [In Persian]
- Capraro, V., Smyth, C., Mylona, K., & Niblo, G. A. (2014). Benevolent characteristics promote cooperative behaviour among humans. *Scientific Reports*, 4, 1–8.
- Chapman, C. M., Hornsey, M. J., & Gillespie, N. (2021). To what extent is trust a prerequisite for charitable giving? A systematic review and meta-analysis. *Nonprofit and Voluntary Sector Quarterly*, 50(6), 1224–1244. <https://doi.org/10.1177/0899764021995281>
- Frontiers in Psychology. (2020). The influence of volunteers' psychological capital: Mediating role of organizational commitment, and joint moderating effect of role identification and perceived social support. *Frontiers in Psychology*, 11, Article 673. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2020.00673>
- Gorossi, S., & Shabestari, S. (2011). Examining the relationship between social capital and mental health among female-headed households in Kerman. *Iranian Social Studies*, 13(1). [In Persian]
- Hager, M. A., & Hedberg, E. C. (2016). Institutional trust, sector confidence, and charitable giving. *Journal of Nonprofit & Public Sector Marketing*, 28(2), 164–184. <https://doi.org/10.1080/10495142.2015.1011508>
- Imani Jajarmi, H., & Firouzabadi, S. A. (2007). Social capital and socio-economic development in the Tehran metropolis. *Social Welfare Quarterly*, 23. [In Persian]
- Jaeger, B., & van Vugt, M. (2022). Psychological barriers to effective altruism: An evolutionary perspective. *Current Opinion in Psychology*, 44, 76–81. <https://doi.org/10.1016/j.copsyc.2021.08.021>
- Khoshroo Roudbarki, T., Ghorbanpour Lafmajani, A., & Boland, H. (2023). The relationship between psychological capital and family empowerment: The mediating role of meaning in life and perceived social support. *Journal of Women and Family Cultural-Educational Studies*, 18(63), 7–25. <https://doi.org/10.1001.1.26454955.1402.18.63.7.3> [In Persian]
- Kirkbride, J. B., Jones, A. D., & Thompson, R. (2024). Social and mental health pathways to institutional trust: A cohort and multilevel study. *Social Science & Medicine*, 345, 116529. <https://doi.org/10.1016/j.socscimed.2024.116529>

- Kumar, A., Capraro, V., & Perc, M. (2020). The evolution of trust and trustworthiness. *Journal of Trust Research*, 10(2), 71–110.
- Luo, C.-Y., Tsai, C.-H., Chen, M.-H., & Gao, J.-L. (2021). The effects of psychological capital and internal social capital on frontline hotel employees' adaptive performance. *Sustainability*, 13(10), Article 5430. <https://doi.org/10.3390/su13105430>
- Luthans, F., Youssef-Morgan, C. M., Sweetman, D. S., & Harms, P. D. (2013). Meeting the leadership challenge of employee well-being through relationship PsyCap and health PsyCap. *Journal of Leadership & Organizational Studies*, 20(1), 118–134.
- Maleki, Z., Nematollahi, A. F., Mirjalili, M. H., & Momeni-Fard, H. (2013). Examining factors affecting social capital (trust, cohesion, and social participation). *Military Management*, 13(50). [In Persian]
- Moslemi, A. (2018). Examining the role of social trust and urban participation of women in Khuzestan Province. *Social Development Quarterly*, 3. [In Persian]
- Mousavi Nikan. (2001). Examining the relationship between trust and social participation in rural areas of Kashan. *Sociological Studies*, 17. [In Persian]
- Naseri, Z. (2017). Examining the effects of social networks on participation: A comparative study with the mediating role of cultural capital and social trust. *Intercultural Studies*, 32. [In Persian]
- Nejati Hosseini, S. M., & Ghoddosi, M. (2013). Citizens' interpretation of the concept of social capital in Ivan with emphasis on participation and trust. *Law Enforcement Knowledge Journal of Ilam*, 2(5). [In Persian]
- Newman, T., Avey, J. B., & Youssef-Morgan, C. M. (2025). Psychological capital: A literature review and research trends (2001–2023). *Asian Journal of Behavioural Economics and Business*. Advance online publication. <https://doi.org/10.1108/AJBEB-08-2023-0076>
- Nowak, M. A., & Hoffman, M. (2021). Psychological barriers to effective altruism: An evolutionary perspective. *Current Opinion in Psychology*, 42, 76–81.
- Palermo, S., Mancini, G., D'Agostino, E., & Gazzola, V. (2023). Giving behavior and social decision-making in the age of conscious capitalism: A case for neuroscience. *Frontiers in Psychology*, 14, 1073632. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2023.1073632>
- Payani-Far, N., Sedaghat-Zadegan, S., Mousavi, M., & Rafiei, H. (2022). Examining the relationship between institutional interactions and social capital indicators:

- A case study of charitable institutions and Imam Khomeini Relief Committee in Iran. *Social Studies and Research in Iran*, 11(2), 545–567. <https://doi.org/10.22059/jisir.2022.340226.1289> [In Persian]
- Peterson, S. J., Luthans, F., Avolio, B. J., Walumbwa, F. O., & Zhang, Z. (2011). Psychological capital and employee performance: A latent growth modeling approach. *Personnel Psychology*, 64(2), 427–450.
 - Sanatkhah, A., & Dadkhahfar, M. (2015). Examining the role of trust, social networks, participation, and sense of happiness among students: A case study of Islamic Azad University of Kerman. *Sociological Studies of Youth*, 17. [In Persian]
 - Sardarnia, K., Badri, K., & Amini-Zadeh, S. (2021). The relationship between social networks and institutional trust: A case study of Shiraz University students. *Strategic Research on Politics*, 10(36), 101–127. <https://doi.org/10.22054/qps.2020.49810.2449> [In Persian]
 - Sargeant, A., & Lee, S. (2004). Donor trust and relationship commitment in the UK charity sector: The impact on behavior. *Nonprofit & Voluntary Sector Quarterly*, 33(2), 185–202.
 - Sargeant, A., Ford, J. B., & West, D. C. (2006). Perceptual determinants of nonprofit giving behavior. *Journal of Business Research*, 59(2), 155–165.
 - Sharifian-Thani (or Maleki). (2007). Social Capital and Charitable Participation: Concepts and Theoretical Framework. Research Center for Endowment and Philanthropy Studies. [In Persian]
 - Tamilina, L., & Tamilina, N. (2018). Explaining the impact of formal institutions on social trust: A psychological approach. *Journal of Social Psychology*, 11(1), 23–46.
 - Yildiz, H. (2019). The interactive effect of positive psychological capital and organizational trust on organizational citizenship behavior. *Sage Open*. <https://doi.org/10.1177/2158244019862661>